

SEMİH GÜMÜŞ

YAZARIN
YALNIZLIK BURCU

DENEME

♥
CAN

3.
BASKI

SEMİH GÜMÜŞ
YAZARIN
YALNIZLIK BURCU

© 2008, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Doğan Kitapçılık, 2005

Can Yayınları'nda 1. basım: 2008

3. basım: Ocak 2017, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 500 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Faruk Duman

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak resmi: © Mehmet Ulusel

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26

Topkapı-İstanbul

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-0885-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

SEMİH GÜMÜŞ
YAZARIN
YALNIZLIK BURCU

DENEME

Semih Gümüş'ün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Başkaldırı ve Roman, 2008

Eleştirinin Sis Çanı, 2008

Kara Anlatı Yazarı Vüs'at O. Bener, 2008

Öykünün Bahçesi, 2008

Modernizm ve Postmodernizm, 2010

Öykünün Kedi Gözü, 2010

Roman Kitabı, 2011

Yazının Sarkacı Roman, 2011

Çözümleyici Eleştiri, 2012

Yazının ve Tarihin Bilinci, 2012

Edebiyat ve Yeni Zamanların Kültürü, 2013

Romanın Şimdiki Zamanı, 2014

Belki Sonra Başka Şeyler de Konuşuruz, 2015

SEMİH GÜMÜŞ, 1956'da Ankara'da doğdu. 1971'de Ankara Fen Lisesi'ne girdi, 1981'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. İlk yazısı aynı yıl *Yazko Edebiyat* dergisinde yayımlandı. 1981-1985 yılları arasında *Yarın* dergisinin, 1995-2005 yılları arasında *Adam Öykü* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. 2006 Aralık ayında *Notos* dergisini çıkardı ve şimdilerde bu derginin genel yayın yönetmenliğini yürütüyor. Kendine özgü çözümleyici bir eleştiri anlayışına sahip olan Semih Gümüş'ün 1991'de *Roman Kitabı*, 1994'te *Kara Anlatı Yazarı, Karşılıksız Yazılar, Yazının ve Tarihin Bilinci*, 1996'da Cevdet Kudret Eleştiri Ödülü'nü de alan *Başkaldırı ve Roman*, 1999'da *Öykünün Bahçesi*, 2002'de *Puslu Ada*, 2003'te *Yazının Sarkacı Roman*, 2005'te *Yazarın Yalnızlık Burcu*, 2007'de *Eleştirinin Sis Çanı*, 2010'da *Modernizm ve Postmodernizm ile Öykünün Kedi Gözü*, 2011'de *Roman Kitabı ve Yazının Sarkacı Roman*, 2012'de *Çözümleyici Eleştiri ve Yazar Olabilir miyim?*, 2013'te *Edebiyat ve Yeni Zamanların Kültürü*, 2014'te *Romanın Şimdiki Zamanı ve Okumak ve Yazmak* adlı kitapları yayımlandı.

Edebiyatımızın yalnızlık burcunda
doğmuş yazarlarına

İçindekiler

Denemenin anlamı (Önsöz)	13
Deniz Köpürür, Kıyıya Vurur Yazı	17
Yazarın Yalnızlık Burcu	25
Önce Ne Okumalıyım?	35
Eleştiri: Kötü Ruhların Şarabı	41
Yaşlılığın Yazgısı	47
1903: Yüzyıl Önceydi	53
Bu Savaşın Romanı Yazılır mı?	63
Kitap, Tedirginliktir...	69
Hayat mı Kötü, Edebiyat mı?	73
Amerika ve Gerçekliğin Yitimi	77
Babalar ve Çocukları	85
Yaz Gibi Geçen Yazarlar	91
İnsanı Yeniden Doğuran Yaz	99
“Başka Hiçbir Şey Yapmayın, Yazın.”	103
Popüler Edebiyat Piyasanın Sularında	109
Entelektüel Yazar Kimliğini Arıyor	115
Avrupa'nın Aydınlığı, Karanlığı	121
Çağdaş Edebiyatımızın Temel Yapıtları	127

Edebiyatın Kadın Kahramanları	135
Oyuncaklar, Çocuklara Masallar	141
Niçin Geç Kaldık?	147
Hayvana, Hayvan Demeyen Edebiyat	153
Dilimize Dolanan Dilimiz	161
Üniversite Edebiyattan Niçin Kopuk?	167
“100 Temel Eser”: Doğru Düşünce, Yanlış Seçim	173
Edebiyatta Kalabalık ve Nitelik	181
Edebiyat Dünyamız	187
Yolculuk	193

Denemenin anlamı (Önsöz)

Bugün eleştirinin yaratıcılıktan uzak, belki yıllar önce düşünüldüğü gibi bilimsel bir uğraş olduğu pek savunulmuyor. Edebiyattan söz açıldığında hemen bilimselliğe vurmak, daha başlangıçta yoldan sapmak değilse de tıknafes bırakabilir. Bir romanın çözümlemesini yapmaya, dolayısıyla yazınsal bir metni anlamaya çalışırken bilimsellik kasılmasına tutulmanın edebiyattan nasıl uzaklaştırdığını görmek için yirmi otuz yıl önceki metinlere bakılabilir. Aklın kendini duygudan büsbütün yalıtıldığı günümüzde, eleştirinin denemeden aldığı yakıtı verimli kullandığında daha etkili olduğu da görüldü görülmesi-ne; ama kullanmanın güçlükleri var.

Yazarın Yalnızlık Burcu'nun yazıldığı zaman dilimi, kalabalığın bir başına duran bireylerin hoşnutsuzluğunu küçümse-diği, toplumsal belleğin bireysel bilinci yaraladığı yılları kapsı-yor. Kimileri çoğunlukla kol kola durmanın güveniyle azınlık takımadalarını haritadan silmiş, yapay dalgalarla her birinde bir yalnızın yaşadığı adalara baskın vermiş, kalabalığın içinde erirken toplumsal ahlak ve kültürle özdeşleşmenin yüz kızartıcılığında güçlü.

Denemenin eleştiri üstünde ağırlığı eski zamanlardan beri öylesine belirgin oldu ki eleştiri, bu yüzden öznelliğini her fırsatta vurgulamaya çalışmakla kalmadı, yaratıcılık üstüne aşık atma yordamlarını da önemsendi. Bu yolu seçenler, eleştiri-ye saygınlık kazandırırken bir yandan yerleşik anlayışları eski-tip öbür yandan eleştirinin edebiyatımızdaki boşluğunu dol-durmasını sağlamaya çalıştı.

Aslında denemenin elle tutulup denetlenebilir olmayan türsel özelliklerine benzer biçimde, eleştiri de, yazarına özgü biçimler olarak zenginleşmeye başladı. Böylece eleştirinin saygınlığı için onu incelemeyen, araştırmadan ayırma gereği duyuldu. Eleştirel deneme denebilecek biçimler de eleştiriyle deneme arasına kurdukları köprüyle yalnızca eleştiriye verdikleriyle değil, denemeye kattıklarıyla da düşüncenin serüvenini zenginleştirdi.

Eleştirel denemeyi eleştiri ya da deneme saymamak kadar, ikisinden birinin içine çekmek de olası. Türler arasındaki geçişlilikle anlatılabilecek çoğulculuk, edebiyatın modern zamanlardaki varoluş ve yenilenme biçimiye bunun soyutlanma biçimi de deneme oldu. Ayrıca soyutlama yordamı olarak öteki türlerin elinde olmayan araçları kullanma şansına da sahip deneme. Eleştiri yazarının düşünsel kazılarını somut olan bulgulardan soyutlamaya uzanan aklı, kendini denemenin içinde bulmasına er geç yol açar. Bu elbette deneme yazarı olmak için yetmez, yazının üstesinden yaratıcılıkla gelmek de gerekir.

Deneme, eleştiriyle kendini sınırlayan yazarın durduğu yerden kalkıp adanın çevresindeki sulara kulaç atmasına benziyor. Kendini kısıtlamışken özgürleşmesine, umursamadığı yerlerini keşfetmesine, bilmediği sulara açılmasına, derinlerdeki hayatı merak etmesine...

Deneme yazmaya da geç başladığıma bakınca, işin içinde tembellik de var mı, diye düşünürüm; ama tembelliği kaldırmasının olanaksızlığı bir yana, eleştiriyle birlikte yaşamının düpedüz çalışkan insanların işi olduğunu görüyorum.

Okumaya ve düşünmeye onca erken başlayıp eleştiri yazmaya geç başlamamın nedeni tam da istediğim yerden başlayıp neden sonra pişmanlık duymayacağım yazılar yazmak için yeterince donanımlı olmayı kafama koymuş olmamdı. Denemeye geç başlamamın nedeniniyse eleştirinin yoğunluğuna emek ve zaman gerektiren ağırlığı yanı sıra, kendimi kafaca hazır görmek için uygun zamanları beklemekte buluyorum.

Gene de şu var: Yaratıcı ve çözümleyici eleştiri anlayışını kurguda, biçimde, dilde en yetkin biçimde kotarabilme kaygılarımın ürünü olan yazılarımın, denemenin kaynağından su aldığını da görüyorum. *Kara Anlatı Yazarı, Yazının ve Tarihin Bilinci* ve *Başkaldırı ve Roman*, yaratım süreçleri içinde birer

büyük deneme olarak oluştu. Eleştirinin yenilikçi biçimlerinden çıkıp işi onu yadsımaya vardırıran, yaratıcı eleştiri arayışının kendine özgü biçimlerinde yazılmış bu üç kitap, tam da bekle-dikleri gibi okudukları için mi ikinci kez basılmaları gerekti; çoğun bunu da düşünürüm.

Önceki kitaplarımın tümünden de apayrı bir kitap olarak ortaya çıkan *Yazarın Yalnızlık Burcu*, kendi seçtiği düzlemde düşünölmüş, tasarlanmış, yazılmış denemelerden oluşuyor. Edebiyatın arka sokaklarında oluşup çatışan etmenleri sorgulayan, hayatla iç içe duran bir anlayışın has edebiyatla nasıl örtüşebileceğini araştıran denemeler... Kendi adasında duran bir yazarın, kıyısından tutunduğu dünyaya dönük gözlemleri, düşünceleri, anlama kaygılarından çıkan yargıları. *Puslu Ada*'nın tutunduğu daldan daha uç noktalara uzanabilme isteğinin sonuçları. Yazmak istediklerim sanırım hep bu dolaylarda geziniyor.

Ölçüyü kendisi koymalı yazar elbette; ama bir yerlerde yayımladığımızı göre yazılarımızı, düşüncelerimizi paylaştığımızı göre, nitelikli okurun tartışına çıkacağımızı biliyoruz.

Başından beri, öznellikten payıma düşeni sonuna kadar kullanmaktan yana oldum. Yoksa yazmanın anlamı olur muydu? Başka yerde aramadım.

Şubat 2005

DENİZ KÖPÜRÜR, KIYIYA VURUR YAZI

O zaman gömüldüm artık denizin şî'rine,
İçim dışım süt beyaz köpükten, yıldızlardan;
Yardığım yeşil maviliğin derinlerine
Bazen bir ölü süzülürdü, dalgın ve hayran.

Arthur Rimbaud

Açık denizlere açılmak için *Odyseia*'dan geçmek gerekir. Homeros'un *Odyseia*'sının ayırt edici özelliği, destanın denizleri kucaklamakta benzersiz kalışıdır. O zamanlarda uçsuz bucaksız denizlerin cin çarpmış sularında Odysseus'un gemilerinden başkası yol almıyordu. Akdeniz'in Homeros'un anlattığı kadar büyük bir deniz olmadığı sonradan anlaşıldı. Sanki çağlar birbiri üstüne devrildikçe Akdeniz de küçülmüş, doğusu batısına kavuşmuş, gemiciler birbirlerinin yollarına daha sık çıkıp limanlara daha kolay ulaşır olmuşlardır. Gene de Odysseus'un ucu bucağı görünmeyen Akdeniz'i keşfetmek için ne haritaya gereksinimi vardı ne pusulaya.

Troya'dan çıkan gemiler, yalnızca sözün büyüüne inanarak yol aldılar şarap rengi sulara. Doğru yönü sözcükler gösteriyordu Odysseus'a. Uğradığı limanları şaşırmadan bulmak için, sözcüklerin ışığından güç alıyordu.

Yelkenlerini şişiren rüzgârın fısıltısını tılsımlı sözcükler taşıyordu: Notos, Boreas, Euros, Zephyros.

Rüzgârlara böyle adları, bir destan verebilirdi elbette. Gemiciler, uğradıkları limanlardan yanlarına aldıkları öykülerle halatları çözüp geceler ve gündüzler boyu gitti. İyileri ve kötülerini anlamadan ayrıldıkları limanlarda göremediklerini denizlerin ortasında anlayabildiler.

Edebiyatta denize çıkan yol *Odysseia*'dan geçer. Akdeniz, *Odysseia* ile tanrısal bir denize dönüşür. Şimdi hâlâ en vazgeçilmez, şairleri ve yazarları en çok etkileyen deniz Akdeniz'se Odysseus'un filusunun yaptığı keşiflerin payı da bunda büyük olmalı.

Denizin ortasındaki tılsım, adadır. Odysseus'un Akdeniz'in ortasında bulduğu yüzen ada, *Odysseia* destanının kendinden önceki söylencelerden çekip çıkardığı Atlantis de olabilir, rüzgârların efendisi Aiolos'un adası da, yalnızca bir yokülke imgesi de. Fırtınaların ortasında gemileri karşılayan, bir batıp bir çıkan adalardan bir ada. Deniz, adasız düşünülemez.

Akşit Göktürk, o benzersiz *Ada / İngiliz Yazınında Ada Kavramı* kitabında soruyor:

Engin denizlerde, dünyanın gürültüsünden patirtisinden, gündelik tasalarından uzak, günlük güneşlik bir adada yaşamayı, çocukluğunda, gençliğinde ya da yaşlılığında gönlünden geçirmemiş, düşsel bir adanın şiiriyle büyülenmemiş insan var mıdır?

İnsanoğlunun kurguladığı yokülkelerin özneleri arasında yer alan ada, gerçekleşmemiş özlemlerin karşılığı gibi büyür. Düşleri, ya kaçıp sığınılacak bir yer olarak doludur ya da yaşam boyu kurgulanan düşlerin gerçekleştirilebileceği bir yer. Ya da Robinson Crusoe gibi hesapsız kitapsız çıktığı adayı kendine uydurmaya çalışır insan...

Moby Dick'i de Kaptan Ahab'ın adası olarak görüyorum. Ahab'ın Pequod adlı gemisinin açık denizlerde aradığı, sonunda ulaşmak zorunda olduğu ve yazgısının er geç bulacağı adası. Öfkesini, nefretini sınavacağı, kazanıp kazanamayacağını göreceği adasını bulunca dünya başka bir yana devrilip sular açılmıştır Ahab'ın önünde. Kaptan Ahab, bir yandan denizle savaşırken öbür yandan kendinden güçlü bir düşman bulmuştur işte. Deniz, elbette Ahab'ın önünde aşılması çok güç bir engeldi ama inatla yenip yıkar onu. Moby Dick'e ondan sonra ulaşır. Denizin çıldırttığı yetmezmiş gibi, Moby Dick'in yenilmez gücü karşısında yok olma korkusu da büyümüştür içinde.

Herman Melville, dünya edebiyatında benzeri olmayan bir deniz romanı yazmıştır. Melville denizle düşüp kalkan bir gemici olsa da, elbette iki yüzyıl önce gün ışığına çıkmak şimdikinden de zordu. *Moby Dick* de anlaşılammış başlangıçta.

Balina avcılığı üstüne yazılmış kitaplarla ilgilenmiyoruz, demiş yayıncılar. Neden sonra varılmış *Moby Dick*'in sırrına. Yalnızca “denizde geçen bir serüven romanı” olmadığı, zaman içinde farklı katmanları keşfedildikçe anlaşıldı.

Moby Dick, bütün büyük romanlar gibi insanın doğaya, doğayı alegori olarak aldıkça hayata karşı savaşımını anlatır. Kimi eleştirmenler romanı bir tragedya olarak da aldı ki, bu da sanırım yerinde bir değerlendirmedir. Kaptan Ahab, Moby Dick'e karşı savaşını yitirmişse de, dünya edebiyatını kazanmıştır kuşkusuz.

Joseph Conrad da Melville gibi soluğu denizlerde almış, kentlerin yeni kargaşasından kaçışın sığınağı olarak Güney Denizleri'ni görmüş, oralarda başından geçemedik kalmamış, hem de büyük romanlar yazmış. Melville gibi, sürdükları yaşamdan umut kesince soluğu de-

nizlere açılmakta bulan Conrad'ın kahramanları da aradıklarını elbette bulamaz.

Deniz, Conrad'da umuda götüren yoldur. Yeni, pırıl-tılı dünyalara açılmanın eşigidir. *Nostramo*, denizlerin ötesindeki dünyayı anlatır daha çok. Ama *Ölüm Seferi*, gerçek bir deniz romanıdır. Sıradan insanların ulaşılması güç hedeflere, bu kez Narcissus ile çıktıkları yolculuğu anlatır *Ölüm Seferi*. *Moby Dick*'ten sonra, insanın denizle savaşını bu denli çarparak anlatan bir roman bilmiyorum.

Sonunda, açık denizlerin düşmanlığıyla savaşmamış gibi, Narcissus'un kıyıya dönüşünü, düpedüz şiir gibi kurulmuş şu olağanüstü cümlelerle anlatır Conrad:

Narcissus, uslu uslu uzandı döşeğine; ruhsuz duvarların gölgesi üzerine düştü, bütün kıtaların tozu güvertelerine kondu; yanlarından tırmanan bir sürü yabancı adam, rezil yeryüzü adına gemiyi teslim aldı. Artık yaşamıyordu.

Denizin, bütün canavarlığına karşın, doğanın masumiyetini taşıdığı da dolaylı biçimde ne güzel anlatılıyor bu sözlerde. Oysa karaya çıkınca rezillikle karşılaşması kaçınılmazdır, denizle bütünleşmiş olanların.

Deniz, demek ki Conrad gibi yazarların yücelttiği bir dünyadır. Ya deniz adamlarının sonu?

Kimilerini deniz aldı, kimilerini de buharlı gemiler; geri kalanların hesabını da mezarlıklardan sormak gerek. (...) Öyle ya, ölümsüz deniz üzerinde, canımızı dişimize takarak günahkâr hayatlarımıza bir anlam ko-parmamış mıydık onlarla?

Halikarnas Balıkçısı, bizim edebiyatımızda deniz denince akla gelen yazar mıdır? Benim aklıma ondan

önce bir başka yazar gelmiyor. Bodrum'a sürgün edildikten sonra, deniz de Balıkçı'nın gözüne başka görünmeye başlamış olmalı. Deniz hep burnunun ucundaydı onun. Hem bunun coşkusuyla hem de elbette döneminin verdiği ya da vermediği alışkanlıklarla, dili ve biçemi tartışılmıştır Balıkçı'nın.

Yapılan eleştirilerin yerinde olduğunu da şuraya düşsek ne olur? Halikarnas Balıkçısı, anlattığı denizle ve deniz insanlarıyla önemlidir. Hiç bilmediğimiz, tanımadığımız bir dünyayı ve o dünyanın insanlarını bu denli coşkuyla anlatabilmek kolay değildi. İlkın, denizi keşfetmiştir. Balıkçı, denizle yaşamını birleştiren bütün yazarlar gibi, kent yaşamının kalabalıklarının yüz kızartıcı suçlarından uzağa, denize açılmayı seçmişti. Deniz kıyıya vurup içeriye girer, evlerin, kahvelerin arasında dolandır öykülerinde. Tatlı su denizcilerini değil de, fırtınalı denizleri anlattığı için, deniz adamlarının başını ikide bir derde sokar.

Halikarnas Balıkçısı'nın öykülerinde denizden başka ne kalır geriye? Edebiyatımızda hiçbir yazar denizi onun kadar ayrıntılı, kapsamlı anlatmadı. Deniz adamlarının karada dikiş tutturamayıp denize yürümeleri, denizle savaşımı ve en önemlisi, bu yalansız hayatın onlara kazandırdığı insansı değerler, sevgi, mutsuzluğu kolayca mutluluğa dönüştürme güçleri, aralarından çıkan kötülere karşı doğrudan inat etmeleri ve elbette denizin büyüleyici güzellikleri, derinliğin ürkütücü yüzü...

Denizi o denli yüceltmıştır ki Balıkçı, Ege mitolojisiyle içli dışlı olduktan sonra, deniz gözüne Tanrı gibi görünmeye başlamıştı. Çok okunmuş *Aganta Burina Burinata* romanında deniz artık romanın kahramanı yerine geçer. Denizin roman kahramanı oluşu Balıkçı için ne büyük bir mutluluk olmalı...

Deniz, insanın dilinde şiidir. Bunun için Sait Faik'in de denizden söz açıldığında unutulması olanaksız. "Hari-

tada Bir Nokta”, “Sivriada Geceleri”, “Sivriada Sabahı”, “Dülgerbalığın Ölümü”, “Bir Kaya Parçası Gibi”, “Kalinihta”, “Sinağrit Baba” gibi unutulmaz öyküleri, Sait Faik’in denizle iç içe geçen yaşantısının ürünüdür. Oralarda kendi dünyasını, hayata bakış açısını anlatır Sait Faik.

Onun, temsilcisi gibi kaldığı hümanizma ruhunu biraz da denizden aldığı niçin söylenmesin?.. Sait Faik’teki yaşama sevincinin yanı sıra hüzün de denizle beslenir. İkisini bir arada, “Haritada Bir Nokta” öyküsünde, tam “Sait Faikçe”, dokunaklı sözlerle nasıl anlatıyor:

Hiçbir zaman yeniden damla damla, dakikaları duya duya, sıkıla patliya, rüzgârı, balığı, denizi, ağı seve seve ölümü beklediğimi bilemeyeceklerdi.

Araya Zeyyat Selimoğlu girebilir. Zeyyat Selimoğlu, bence değeri tam bilinmemiş yazarlardan. Tam bir öykücü oluşunun görmezden gelinmesine yazıklanırım. *Direğin Tepesinde Bir Adam*’ı yazdıktan sonra, deniz adamlarının renkli yaşamlarından ayrılmadı. Ekmeğini denizden çıkaran insanların nasıl yaşadıkları, hayatla tutuştukları sonu gelmez kavga, Zeyyat Selimoğlu’nu yazılmamış öykülerin yazarı olarak getirir önümüze.

Onda denizin kendisinden çok, denizde yaşayan insanların hayatı öne çıkar. Kişilerinin içdünyalarını verme kaygısını da savsaklamamıştır. Yalın dili, gerçekçi anlatımıyla gözlerimin önünde beyaz saçlı, iriyarı, denizin yıpratamadığı, sert bir deniz adamı gibi duruyor..

Deniz, kimi yazarlar için öteki dünya gibi kalabilir. Pek çok büyük yazar, denizden hiç söz açmadan yazmış ve dünya edebiyatının yapıtılarını yaratmıştır pekâlâ. Bir de denizden uzak ülkelerin insanlarını, hayatını, romanını yazıp sonra denize dönen, orayı da kendi ülkesi gibi yazan yazarlar var. Yaşar Kemal’i böyle görüyorum.

Çukurova'yı tüketmemiştir hâlâ; ama Çukurova'yı denize taşıyarak soluk almak istemiştir sanki. Serde Akdeniz rüzgârları da alınmıştır elbette; epopeler, Çukurova'dan sonra Anadolu'nun kirli denizi İstanbul'a, Marmara'ya da uğrayacaktır.

İnsanoğlunun toplumsal hayatın getirilerini öğrendikçe doğaya düşman kesilmesi, denizi de tehlikeye atmıştır. Pek kimseler umursamamıştır ama Yaşar Kemal, yazdığı romanlarla ülkemizin belki de en büyük çevrecilerinden biri olma özelliğini, deniz karşısında da ortaya koyar. Doğanın ve denizin kirletilip yok edilmesi karşısında ağıttır yazdıkları.

Deniz Küstü adının bir roman adı olarak güzelliğinin farkında mısınız? *Al Gözüm Seyreyle Salih* ve *Deniz Küstü*, denizi kirletenlerin işlediği yüz kızartıcı suçları anlatır. Edebiyat dilimizin en coşkulu olanını keşfeden Yaşar Kemal, *Deniz Küstü* ve *Al Gözüm Seyreyle Salih*'te de sözcülimi Anavarza'yı anlattığından daha az coşkulu değildir. *Deniz Küstü*'nün balıkçı Selim'i de bir kılıçbalığının izini sürer. Hemingway'in *İhtiyar Adam ve Deniz* romanının ihtiyar balıkçısı Santiago'nun, balığını kapam büyük balığın ardına düşüşüne benzer Selim'in mecburiyeti.

Salâh Birsnel, *Moby Dick*'in anısına "Beyaz Balina Beyazı" adını verdiği denemesinde, "Nedir, denizler üstündeki yalnızlığın bizim o karadaki yalnızlığımızla hiçbir girdisi çıktısı yoktur," diyor. "Denizlerdeki yalnızlık insanın içinde değil, dışındadır. Ufkun dört bir yanından atını şaha kaldıran ve deniz üstündekileri yakasından tutup patlıcan gibi silkeleyen kasırgaların bir uzantısıdır sadece."

Yahya Kemal'e dönmek şaşırtıcı gelmez sanırım. Ruhunu denize kaptırdığını "Açık Deniz" şiirinin son iki dizesinde anlatıyor:

Dindirmez anladım bunu hiç bir güzel kıyı;
Bir bitmeyen susuzluğa benzer bu ağrısı.

Temmuz 2002

Edebiyatımızın değeri
eleřtirmeni Semih Gümüş,
eleřtirmenin çok okunabileceęini,
özelikle gençler tarafından
izlenebileceğini çoktan kanıtladı.

Öne ve őöhrete değil de, yaratıcı yazıya tutkun Marguerite Duras, "Kitap yazan birinin, çevresindeki öteki insanlarla arasına her zaman bir mesafe koyması gerekir," diyor. Raymond Queneau'nun sözünü aktarıyor sonra: "Başka hiçbir şey yapmayın, yazın." İşte bunu, şimdi içinde yaőamak zorunda kaldığımız edebiyat dünyamıza anlatmaktan daha zoru yok. Çünkü bugünün yazarı, yaşadığı dönemi yaratıcılığıyla taçlandırmak yerine, o dönemin kendisi için var olduğunu düşünenecek kadar narsistik yanısamalar içinde. Ne ki, ışıklı bir yol üstünde değil, külleri üstünde yürüdüğünü de kimse söylemiyor ona.

Semih Gümüş, denemelerinde sorguluyor, eleştiriyor, anlatıyor, yol gösteriyor. Çok geniş bir yelpazede. Osmanlı'nın içinden yüzünü Batı'ya dönen Halit Ziya'dan Kurtuluő Savaőı muhalifi Refik Halid Karay'a, milliyetçi ve mukaddesatçı Peyami Safa'dan Sabahattin Ali'ye, Attıla İihan'dan İsmet Özel'e, Orhan Pamuk'a, giderek Enis Batur'a kadar...

Bir baőucu kitabı. Okuyan ve yazarlar için...

Kapak resmi: MEHMET ULUŐEL

ISBN 978-975-07-0885-5

9 789750 708855